

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ АВТОРІВ (ТВОРЦІВ)

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2019.19.24>

Шабалін А. В.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

У статті досліджено питання, пов'язані із захистом права інтелектуальної власності у господарському судочинстві, зокрема, захисту певних економічних прав (майнових) суб'єктів права інтелектуальної власності. Приділено увагу можливості стягнення авторської винагороди (роялті) в порядку наказного провадження. Проаналізовано питання юрисдикції означеної категорії справ, розглянуто питання звільнення від сплати судового збору заявників-авторів (творців). Зазначено про необхідність законодавчого уточнення можливості звернення фізичної особи – автора, який не є фізичною особою – підприємцем в порядку наказного провадження в господарському процесі. На підставі цього запропоновано відповідні законодавчі новації в ГПК України та Закон України «Про судовий збір».

Ключові слова: судовий наказ, наказне провадження, роялті, авторська винагорода, господарське судочинство, судовий збір, захист прав авторів (творців), захист права інтелектуальної власності.

Наразі питання захисту прав творців (авторів), зокрема економічних, є досить актуальним. Безумовно, що саме економічна складова є тим важливим чинником, який сприяє розвитку творчої діяльності, стимулює творців щодо подальшої роботи.

До основних економічних прав авторів належить право на отримання авторської винагороди як разової, так й регулярних виплат, пов'язаних з використанням створеного автором продукту (роялті).

Так, відповідно до ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями ст. 31 цього Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) надає йому можливість використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти: 1) відтворення творів; 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів; 3) публічну демонстрацію і публічний показ; 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; 5) переклади творів; 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо; 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору; 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором; 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер; 11) імпорт примірників творів. Цей перелік не є вичерпним. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів. За винятком випадків, передбачених ст. 21–25 цього Закону, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори. Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися мінімальні ставки авторської винагороди та порядок їх застосування. Обмеження майнових прав, встановлені ст. 21–25 цього Закону, здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора. Якщо примірники правомірно опублікованого твору законним чином введені до цивільного обігу шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх повторне введення в обіг шляхом продажу, дарування тощо без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди, а щодо творів образотворчого мистецтва – з урахуванням положень

ст. 27 цього Закону. Проте у цьому випадку право здавання у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно за особою, яка має авторське право [1].

Отже, як бачимо, чинним законодавством передбачено можливість отримання автором (творцем) винагороди за свою інтелектуальну працю.

Одним із важливих елементів у системі правовідносин є забезпечення можливості ефективного захисту та відновлення порушеного права, у тому числі й економічних прав авторів.

Говорячи про захист порушеного права, варто наголосити, що на сьогодні саме судовий захист є найбільш ефективним та демократичним.

Саме питанням захисту деяких економічних прав творців (авторів) ми хотіли б приділити увагу.

Варто зазначити, що питанням захисту права інтелектуальної власності, у тому числі й економічної складової цього права, приділяли увагу такі науковці, як: Г. В. Бромберг, О. Б. Бутнік-Сіверський, О. М. Мельник, Н. М. Мироненко, Ю. М. Капіца, А. О. Кодинець, О. П. Орлюк, Д. М. Притика, О. О. Штефан та інші.

Натомість останні зміни, внесені до процесуального законодавства, вимагають вироблення нових підходів у процедурі захисту прав авторів (творців).

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [2] було кардинально змінено судову процедуру захисту права інтелектуальної власності.

Так, зокрема, законодавцем була визначена виключна (предметна) підсудність господарських судів у справах про захист права інтелектуальної власності.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 ГПК України Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи щодо прав інтелектуальної власності, зокрема:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування; 2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси; 3) справи про визнання торговельної марки добре відомою; 4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами; 5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії; 6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [3].

Згідно з ч. 3 ст. 24 ГПК України Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає як суд першої інстанції справи у спорах, визначених ч. 2 ст. 20 ГПК України [3].

Отже, як бачимо, законодавець, по суті, встановив імперативну предметну юрисдикцію щодо справ про захист права інтелектуальної власності.

Натомість відповідно до п. 16 ч. ст. 1 розділу XI ГПК України до початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності справи щодо прав інтелектуальної власності розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, судами відповідно до правил юрисдикції (підвідомчості, підсудності), які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу [3]. В контексті сказаного слід зазначити, що на даний час (на момент написання цієї статті) Вищий суд з питань інтелектуальної власності тільки формується. Проте, на нашу думку, викладені у цій науковій статті пропозиції матимуть значення для підвищення ефективності захисту саме новим судом.

Чинною редакцією ГПК України визначені основні форми господарського судочинства. Так, згідно зі ст. 12 ГПК України господарське судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку: 1) наказного провадження; 2) позовного провадження (загального або спрощеного). Наказне провадження призначене для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. Умови, за яких суд має право розглядати вимоги про стягнення грошових сум у наказному провадженні, а справи – у загальному або спрощеному позовному провадженні, визначаються цим Кодексом.

Отже, як бачимо, законодавцем відповідними законодавчими змінами були запроваджені основні дві форми судочинства: наказного провадження, позовного провадження (загального або спрощеного).

Серед означених форм господарського судочинства однією з нових форм, яка не була відома раніше господарському процесу, – це наказне провадження (варто зазначити, що й спрощене провадження також не застосовувалось у господарському процесі).

В юридичній науковій літературі вже раніше висловлювалась думка про доцільність впровадження наказного провадження в господарський процес з метою оптимізації судової процедури, зокрема, автор цієї статті свого часу пропонував втілити на рівні закону судовий наказ в практику господарських судів [4, с. 153–156].

Порядок видачі судового наказу в господарських справах регламентується розділом II ГПК України. У ст. 147 ГПК України визначено: судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст. 148 цього Кодексу. Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги. Заявником та боржником у наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи–підприємці. Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими законом для виконання судових рішень [3].

Так, відповідно до ст. 148 ГПК України судовий наказ може бути виданий лише за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договорами, укладеними у письмовій формі, включаючи й електронну форму, якщо сума вимоги не перевищує сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [3].

Натомість аналіз положень Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18.01.2003 № 72 [5] надає можливість дійти висновку, що авторська винагорода може бути значно меншою за граничний розмір (суму), визначений у вищезазначеній господарсько-процесуальній нормі для звернення із заявою про видачу судового наказу.

Таке становище фактично призводить до звуження прав творців на захист свого порушеного економічного права в порядку наказного провадження. Наприклад, може бути така правова ситуація, коли сума роялті (авторської винагороди) може бути значно меншою задля звернення до суду за видачею судового наказу, а тому автор змушений буде звернутися до суду в загальному позовному провадженні, якщо він не отримує роялті відповідно до укладеного договору.

Виходячи з того, що наказне провадження є оперативнішою процедурою захисту, ніж інші види судового провадження, то, на нашу думку, доцільно було б у чинному процесуальному законодавстві передбачити спеціальний порядок щодо звернення авторів (творців) до суду із заявою про стягнення нарахованої, але несплаченої авторської винагороди (роялті) в порядку наказного провадження.

Досліджуючи можливість захисту авторів в порядку наказного провадження, ми хотіли б зупинитися ще на одному питанні. Це питання сплати судового збору.

Сплата судового збору за подання заяви про видачу судового наказу (позовної заяви) є обов'язковою умовою додержання цивільно-процесуальної форми звернення до суду за захистом порушеного права.

Так, зокрема, в ГПК України передбачено, що за подання заяви про видачу судового наказу справляється судовий збір (ст. 151 ГПК України). Розмір такого збору визначається законом [3].

У ч. 1, 2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір» визначено, що судовий збір справляється у відповідному розмірі від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня календарного року, в якому відповідна заява або скарга подається до суду, – у відсотковому співвідношенні до ціни позову та у фіксованому розмірі. За подання до господарського суду заяви про видачу судового наказу ставка судового збору – 0,1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб; за подання до господарського суду заяви про скасування судового наказу – 0,05 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб [6].

Аналіз вищевикладених законодавчих процесуальних положень свідчить, що розмір судового збору не є значно великим для автора (творця). Натомість ми вважаємо, що автор має бути звільнений від сплати судового збору. Саме такий підхід сприяє розвитку системи захисту комплексу прав авторів (творців), що, безумовно, є позитивом на шляху розвитку національної правової системи захисту права інтелектуальної власності.

У контексті вищезазначеного знаходимо певну підтримку у процесуальній науковій доктрині. Так, О. О. Штефан у власному монографічному дослідженні «Цивільно-процесуальний захист суб'єктивного авторського права: теорія, законодавства, судова практика» зазначає про необхідність закріплення на законодавчому рівні можливості звільнення від сплати судового збору позивачів–неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, за подання позовів у справах про захист немайнових прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності [7, с. 246–248].

Отже, як бачимо, серед науковців існує певне бачення щодо звільнення творців від сплати судового збору за звернення до суду. До речі, ми приєднуємось та цілком підтримуємо таку позицію.

У контексті викладеного варто згадати й цікаве спеціалізоване дослідження з питань доступності до правосуддя в країнах–членах ЄС. Так, у дослідженні TNS Opnion for the European Commission (TNS Євробарометр для Європейської комісії, дослідження від 27.05.2008) вказується, що доступ до

правосуддя в інших країнах—членах ЄС сприймається мешканцями (громадянами) ЄС як складніший (опитано понад 26800 респондентів у країнах—членах ЄС), ніж у власній країні. Одним із факторів є вартість судової процедури, у тому числі й вартість (сплата) державного мита (судового збору) [8]. Також і позиція Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) свідчить, що для звільнення заявника від сплати судового збору (судові витрати, держмити) необхідно судом врахувати низку факторів. Так, у справі від 26.07.2005 «Kniat vs Poland» (п. 63, 64 Рішення) Суд зазначив, що при вирішенні питання щодо звільнення від сплати судового збору (зменшення), надання відстрочки чи розстрочки національні суди повинні встановити у особи наявність реального доходу (розмір заробітної плати, соціальних виплат, стипендії, іншого прибутку), рухомого та нерухомого майна, цінних паперів, можливість розпорядження вказаним без значного погіршення власного фінансового стану [9], у справі «Shishkov vs Russia» (п. 11 рішення ЄСПЛ від 20.02.2014) – для гарантії справедливого балансу між підтримкою нормального функціонування судової системи і захистом інтересів заявника при поданні позову до судового внутрішньодержавні суди звільняють від сплати державного мита (судового збору) заявників, які можуть підтвердити свій неспроможний фінансовий стан [10].

Отже, вказане дослідження свідчить, що питання доступу до правосуддя у контексті його вартості має актуальність й потребує чіткої правової регламентації у національному праві.

У питанні застосування судового наказу з метою захисту економічних прав авторів (творців) є ще одне питання, пов'язане з юрисдикцією, зокрема підвідомчості означеної категорії справ. Зупинимось на цьому.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 147 ГПК України заявником та боржником у наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи—підприємці [3].

Отже, законодавець визначає імперативність у зверненні до господарського суду із заявою про видачу судового наказу – юридичні особи та фізичні особи—підприємці. Це загальне правило поширюється й на справи, пов'язані із захистом права інтелектуальної власності.

А якщо творець (автор) не має статусу фізичної особи—підприємця? І за якими правилами судочинства автор може звернутися у порядку наказного провадження, якщо, наприклад, автор не отримує авторську винагороду (роялті) відповідно до договору?

У ч. 2 ст. 4 ГПК України визначено, що юридичні особи та фізичні особи—підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, державні органи, органи місцевого самоврядування мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для життєв передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням [3].

Отже, законодавець передбачає можливість звернення фізичних осіб, які не є підприємцями, до господарського суду, але таке звернення можливе відповідно до положень ГПК України. Згідно з п. 4, 5 ч. 2 ст. 27 ГПК України Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи щодо права інтелектуальної власності, зокрема справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами; справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 1107 ЦК України розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких договорів: 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) ліцензійний договір; 3) договір про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності; 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; 5) інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укласться у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним. Законом можуть бути встановлені випадки, в яких договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може укладатись усно [11].

Можливість стягнення заборгованості за укладеним договором передбачена у п. 7 ч. 1 ст. 161 ЦПК України. Відповідно до вказаної цивільно-процесуальної норми судовий наказ може бути видано, якщо заявлено вимогу до юридичної особи або фізичної особи—підприємця про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [12].

Виходить, що законодавець надає можливість звернутися за судовим наказом автору, який не є фізичною особою—підприємцем, за правилами цивільного судочинства (ст. 1, 3, 4 ЦПК України) [12].

Таким чином, аналіз вищезазначених законодавчих положень надає можливість дійти висновку про існування правової невизначеності щодо звернення до суду автора (творця) за судовим наказом у разі невиконання контрагентом договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, наприклад, коли не сплачується роялті.

На нашу думку, виходячи зі змісту ч. 2 ст. 4 та ч. 2 ст. 20 ГПК України, судовий наказ у справах, пов'язаних зі стягненням заборгованості зі сплати авторської винагороди, варто вирішувати за правилами господарського судочинства.

Викладену позицію підтверджує й чинна редакція ч. 1 ст. 19 ЦПК України, у якій зазначається, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства [12].

Натомість ми вважаємо, що доцільно на законодавчому рівні уточнити порядок звернення авторів, які не є фізичними особами–підприємцями за правилами наказного провадження у справах, пов'язаних зі стягненням заборгованості зі сплати авторської винагороди (роялті).

На підставі вищевикладеного пропонуємо внести зміни та доповнення до ГПК України.

Так, ч. 3 ст. 147 ГПК України викласти у такій редакції:

«Заявником та боржником в наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи–підприємці, а також фізичні особи, які не є підприємцями у справах щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності»;

– ч. 1 ст. 151 ГПК України викласти у такій редакції:

«За подання заяви про видачу судового наказу справляється судовий збір у розмірі, встановленому законом. Заявник звільняється від сплати судового збору за подання заяви про видачу судового наказу у справах щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності».

Також положеннями щодо звільнення від сплати судового збору заявника за подання заяви про видачу судового наказу у справах щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності варто доповнити й Закон України «Про судовий збір», зокрема ст. 4, 5.

Наостанок хотілось би наголосити, що вдосконалення системи правового захисту прав авторів (творців), у тому числі й судових процедур, повною мірою корелюється із принципами базової Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода) – з іншої [13], яка стала відправною точкою для запровадження європейських стандартів у національне право.

Так, відповідно до ст. 157 ч. 1 гл. 9 Угоди цілями цієї глави є: а) спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін; б) досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності [11]. Базові принципи щодо забезпечення верховенства права та удосконалення судового захисту знайшли своє закріплення у ст. 14 Угоди [13].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 28.11.2018).
2. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 28.11.2018).
3. Господарський процесуальний кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 28.11.2018).
4. Шабалін А. В. Ще раз про запровадження наказного провадження в господарське судочинство // Актуальні питання господарського права та процесу: збірник матеріалів круглого столу / За заг. ред. О. А. Беяневич. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 168 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18.01.2003 № 72. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF/print> (дата звернення: 28.11.2018).
6. Закон України «Про судовий збір». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17/print> (дата звернення: 28.11.2018).
7. Штефан О. Цивільно-процесуальний захист суб'єктивного авторського права: теорія, законодавство, судова практика. Монографія. Тернопіль: підручники і посібники. 2017. 544 с.
8. TNS Opnion for the European Commisison. Eurobarometr 68.2. URL: www.icpsr.umich.edu (дата звернення: 28.11.2018);
9. Шабалін А. В. Деякі правові позиції ЄСПЛ. Фінансовий та правовий портал Prolex. URL: <http://prolex.com.ua/articles/pravo/deyaki-pravovi-pozitsiyi-yespl-pitannya-splati-sudovogo-zboru/> (дата звернення: 28.11.2018).
10. Судова практика. Правова позиція Верховного Суду щодо сплати судового збору // Вісник національної асоціації адвокатів України. 2018. № 7–8. С. 81.

11. Цивільний кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 28.11.2018).

12. Цивільний процесуальний кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> (дата звернення: 28.11.2018).

13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 28.11.2018).

Shabalin A. On protecting the rights of authors in the economic judicial procession

In this article explores with issues related to the protection of intellectual property rights in economic legal proceedings, in particular the protection of certain economic rights (property) of subjects of intellectual property rights. Attention is paid to the possibility of collecting royalties (royalties) in the order of ordering proceedings. The issues of jurisdiction of this category of cases have been analyzed, issues of exemption from payment of judicial collection of applicants-authors (creators) have been considered. It is specified about the necessity of the legislative clarification of the possibility of addressing the physical person of the author who is not an individual entrepreneur in the order of ordering proceedings in the economic process. Based on this, the relevant legislative innovations in the Economic Procedural Cod of the Ukraine and the Law of Ukraine «On Court Fee» are proposed.

Keywords. court order, decree production, royalties, copyright royalties, royalty, economic justice, payment of the author's reward.

ПІДСТАВИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ СУДУ ОСОБАМИ, ЯКІ НЕ БРАЛИ УЧАСТІ У СПРАВІ

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2019.19.25>

Штефан О. О.,

доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті розкриваються характерні особливості та проблеми апеляційного оскарження судових рішень суду першої інстанції особами, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки через призму порівняльно-правового аналізу практики Європейського суду з прав людини та положень цивільного процесуального законодавства України.

Ключові слова: цивільне судочинство, апеляційне оскарження, особи, які не брали участі у справі, процесуальні строки, судова помилка.

У судовій практиці є випадки коли ухвалене судом рішення стосується не лише прав, свобод, інтересів чи обов'язків учасників справи, а й осіб, які не брали участі у справі, але суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.

Згідно зі ст. 13 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. У ст. 129 Конституції України закріплено основні засади судочинства. Ці засади є конституційними гарантіями права на судовий захист. Згідно з п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України однією з основних засад судочинства в Україні є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 27 січня 2010 р. № 3-рп/2010 визнав право на апеляційне оскарження судових рішень у контексті положень ч. 1, 2 ст. 55, п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України як складову права кожного на звернення до суду й зазначив, що апеляційне оскарження судового рішення можливе в усіх випадках, крім тих, коли закон містить заборону на таке оскарження [4]. Своєю чергою, ч. 1 ст. 4 ЦПК України визначає, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів.

Питання апеляційного оскарження судових рішень було предметом досліджень у науці цивільного процесуального права таких учених, як: М. М. Бородін, П. О. Гвоздик, Л. Є. Гузь, К. В. Гусаров, Ю. В. Даниляк, О. В. Дем'янова, В. В. Комаров, В. А. Кройтор, Д. Д. Луспенник, Р. М. Мінченко, О. М. Трач, Є. А. Чернушенко, П. І. Шевчук та інші. Водночас поза увагою дослідників залишилися питання